

A Magyar Digitális Képkönyvtár projekt (MDK)*

OSZK Elektronikus Dokumentum Központ

◆ Bánkeszi Katalin – Dávid Adrienne
– Moldován István

A Magyar Digitális Képkönyvtár bemutatása

A Magyar Digitális Képkönyvtár pályázatát a *Reneszánsz év* programsorozat keretében, 2008 tavaszán írta ki az Oktatási és Kulturális Minisztérium. A könyvtári stratégiában kiemelt helyet elfoglaló tartalomszolgáltatás fejlesztése, a digitalizált tartalmak hozzáférhetővé tétele szellemében célként a magyar könyvtárakban őrzött, már digitalizált, illetve a projekt során digitalizálandó képanyag – kódexek, oklevelek, kéziratok, plakátok, metszetek, térképek, fényképek, képeslapok stb. – hozzáférhetővé tételét fogalmazta meg, felhasználóbarát felületen való központi szolgáltatás keretében. Olyan oktatási, kulturális és tudományos szempontok alapján összeválogatott digitális gyűjtemény létrehozását vette tehát tervbe, amely áttekinthetést nyújt a magyar könyvtárakban őrzött gazdag képanyagról, melyet bárki szabadon felhasználhat tanuláshoz, ismeretszerzéshez vagy akár szórakozáshoz. A felhasználóbarát felületen bárki könnyen el tudjon igazodni, és képes legyen többféle szempont szerint keresni a felkínált különböző témák között. A szolgáltatásnak lehetővé kell tennie a szükséges infrastruktúrával nem rendelkező kisebb intézmények számára is, hogy az általuk őrzött értékes dokumentumokat a nagyközönség digitális formában is elérhesse.

Pályázni digitális tartalmak meghatározott formába történő konvertálásához és tartalmi feltáráshoz szükséges kiadásokra, valamint a digitális tartalmak szolgáltatását lehetővé tevő számítástechnikai eszközökre lehetett.

Az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) céljai közt fogalmazta meg a főként már digitalizált anyag egy pontos szolgáltatását egy könnyen áttekinthető, felhasználóbarát felületen, speciális szolgáltatásokkal segítve a képek kreatív felhasználását és újrahasznosítását. Kitért az archiválás fontosságára, amely megőrzi eze-

ket a dokumentumokat a jövő számára, és tapasztalatszerzést is jelent a későbbiekben várható, nagy mennyiségű digitalizálási tevékenység szakmai előkészítéséhez. Üzleti modellek alkalmazását vetítette elő, amely a szolgáltatás bevételtermelését szorgalmazza. A másolatképesre, illetve a kereskedelmi célú felhasználási engedélyre vonatkozó igényeket az őrző könyvtárakhoz irányítja.

Gyűjtőkör, gyarapítási források

A képkönyvtár *gyűjtőköre* – az Országos Széchényi Könyvtár hatalmas képanyagán túl – kiterjed a nagy gyűjteményekben őrzött magyar vagy magyar vonatkozású kódexekre, helytörténeti fotótárakra, képeslapokra és más képi (vagy képként szolgáltatott) dokumentumokra (pl. kéziratokra) – a könyvtárak közti széleskörű együttműködés alapján. A válogatásnál az oktatási, tudományos és kulturális szempontok dominálnak. Elsősorban a már digitalizált és szerzői jogilag nem védett képanyag szolgáltatását tervezi, de a későbbiekben további digitalizálással kívánja bővíteni az adatbázis tartalmát, hogy a tudományterületek lehetőleg teljes spektrumát felölelje a kínálat. A későbbiekben jogvédett tartalmak közvetítése is a tervek között szerepel.

A projekt modellje, résztvevői

Az MDK központi szolgáltatása egy *közös adatbázis*, amelyet az OSZK fejleszt és üzemeltet. A partnerkönyvtárak első lépésben ide küldik el a digitális dokumentumaik képanyagát a metaadatok szabványos formátumával (MARC vagy XML) együtt. Az adatbázis üzemeltetése során az egyes könyvtárak saját adminisztrációs jogot kapnak, és egy webes felületen önállóan is feltölthetik a képeiket. Ezek jelentős mérete miatt azonban az esetek egy részében kivitelezhetőbbnek tűnik az offline feltöltés.

A központi adatbázist kiegészíti egy ún. *Metakereső*. Ez a szolgáltatás az *Anacleto indexelő szoftverre* alapulva számos külső képadatbázis és -gyűjtemény lekérdezését teszi lehetővé. Ezzel kiegészítve az MDK a saját adatállománya mellett a felhasználók számára jóval nagyobb körben tud információt szolgáltatni a képi dokumentumokról.

Pályázat benyújtására a nemzeti és a nemzeti gyűjtőkörű könyvtáraknak, az ODR-ben szolgáltató állami egyetemi könyvtáraknak, az országos szakkönyvtáraknak, az egyházi könyvtáraknak és a múzeumi könyvtáraknak nyílt lehetőségük. A résztvevők megoszlása:

Könyvtártípus	db	%
Nemzeti	2	4,1
Egyházi	12	25
Felsőoktatási	8	16,7
Múzeumi	20	41,7
Szakkönyvtár	6	12,5
Összesen	48	100

A projekt szolgáltatásai

A képkönyvtár projekt lényegében több szolgáltatást rejt magában. A célközönség is több-rétegű. Egyrészt célcsoportként a köz- és a felsőoktatás szereplőit, a kutatásban tevékenykedőket és az oktatási vagy magáncélból a kultúra iránt érdeklődőket nevezi meg. Másrészt a részt vevő vagy más képadatbázist építő könyvtárak és egyéb intézmények számára is nyújt hatékony szolgáltatásokat:

- *Országos képadatbázis*

– <http://www.kepkonyvtar.hu>

A központi szolgáltatás egy országos képadatbázis, amely alapvetően az oktatás, kutatás és az érdeklődő magánfelhasználók számára biztosít hatékony hozzáférést különböző képi dokumentumokhoz.

- *Országos képarchívum* a partnerkönyvtárak masterképei számára

Az OSZK ugyanakkor a projekt keretében beszerzett infrastrukturális háttérrel egy nagy kapacitású, biztonságos, hosszú távú tárolást lehetővé tevő tárkapacitást biztosít a partnerkönyvtárai számára.

- *Metaadat-kitöltő* képi dokumentumok számára – <http://www.kepkonyvtar.hu/urlop>

A projekt harmadik eredménye egy egységes, egyszerűen és széles körben, képi dokumentumokra alkalmazható *adatstruktúra* és ennek megfelelő *kitöltő űrlap*. Az űrlap nyilvános, bármely könyvtár, közgyűjtemény vagy magánszemély igénybe veheti, aki képi dokumentumait szeretné metaadatokkal ellátni és azokat szabványos XML formában elmenteni.

- *Képi dokumentumok közös keresője*

– <http://www.kepkonyvtar.hu/metakereso>
(munkacím: <http://tesuji.eu/kepkonyvtar>)

A *metakereső* az *Anacleto* szoftver segítségével különböző technológiákat felhasználva számos távoli képadatbázis, -gyűjtemény lekérdezését biztosítja. Így azok a képi gyűjtemények is lekérdezhetők, megjeleníthetők az MDK egy pontos szolgáltatásában, amelyeknek a képanyaga közvetlenül, fizikailag nem kerül bele az MDK archívumába. A metakereső képes lekérdezni szabványos csatolóval rendelkező adatbázisokat (pl. OAI-PMH), közösségi képmegosztókon lévő (pl. Flickr), vagy akár honlapokon bemutatott képgyűjteményeket (Google Custom Search).

Egyéb szolgáltatások

- *Megrendelési lehetőség regisztrált felhasználók számára*

Az MDK adatbázis az őrzőkönyvtáraknak közvetíti a felhasználók megrendeléseit, amennyiben azok a képek nagyfelbontású változatát szeretnék felhasználni kiadványokhoz, egyéb célokra. Így a nyilvános adatbázis másrészt támogatja a könyvtárak bevételt termelő tevékenységét digitális másolatküldő szolgáltatásukon keresztül.

- *Képeslapküldés*

A felhasználók képeslapon hívhatják fel a ismerőseik, barátaik figyelmét egy-egy érdekesnek tartott képre. Alkalomhoz illően választhatnak és küldhetik el a kiválasztott képi dokumentumot képeslap formában, kísérőszöveggel.

- *Puzzle képösszerakó*

Egy puzzle képösszerakó játék is a rendelkezésre áll az interaktivitást, játékot kedvelő, főként fiatalabb korosztály számára. Így játékos tevékenységen keresztül ismerkedhetnek meg közelebbről egy-egy térképpel, plakáttal, képeslappal.

- *Nagy felbontású képek szolgáltatása*

A nagy felbontású képeket egy flash alapú technológiával (Zoomify) nemcsak megtekinthetővé tesszük, hiszen a korlátozott méretű képernyőkön az igazán nagyméretű képek nem tanulmányozhatók kellőképpen, hanem az említett szoftverrel nagyítható, mozgatható szolgáltatást biztosítunk. Így az eredeti, nagy felbontású képek is alaposabban tanulmányozhatók az MDK szolgáltatásán belül, a kép letöltése nélkül.

A kivitelezés tapasztalatai

Előzetes felmérés

A pályázati eredmények nyilvánosságra kerülése után, 2008 májusában került sor az előkészítési munkák megkezdésére, a fejlesztési munkálatok előzetes tervezésére. Mivel semmilyen információnk nem volt a könyvtárak által beadandó állományokról, ezért a *Google Docs* felhasználásával egy előzetes kérdőívben igyekeztünk tájékozódni a leendő partnereinkről, a projekt keretében vállalt képi dokumentumok mennyiségéről, jellemzőiről. Ez az előzetes felmérés 2008 júniusában-júliusában zajlott, és a 48 könyvtár közül 32, a partnerek kb. kétharmada töltötte ki a kérdőívet.

E kérdőív segítségével érdeklődtünk többek közt:

- a tervezett képek számáról,
- a dokumentumok típusainak megoszlásáról,
- a metaadatok meglétéről, formáiról,
- a tartalmi feltárás meglétéről, típusairól,
- szolgáltatják-e a könyvtárak önállóan a képeiket, működtetnek-e saját képszolgáltatást.

A legtöbben, a könyvtárak 22%-a 101 és 500 db közötti képet vállalt, 12%-uk 501 és 1000 db között, és 21-21%-ot képviselt az 1001 és 2000 db közötti, illetve a 2001–5000 db-os képszám, vagyis a jelentős többség 100 és 5000 db között tervezett képeket beadni a szolgáltatásba. Az 5000 db feletti képszám vállalása nagyon ritkának bizonyult. Mindent összevetve, a projekt keretein belül – a válaszok alapján – közel 60 000 kép beérkezésére lehetett számítani.

A dokumentumtípusok megoszlásának vizsgálatából az tűnik ki, hogy a legnagyobb számban, 24%-os aránnyal fotókat terveztek beadni, ezt követik 14%-kal a metszetek, majd 13%-kal a térképek, 12%-kal a plakátok, 9-9%-kal a képeslapok és a kéziratok tűnnek még domináns mennyiségnek.

A metaadatok meglétének felmérése egyértelműen megmutatja, hogy a könyvtárak nagy többsége, 69%-a egyáltalán nem rendelkezett semmiféle metaadattal a képeit illetően a projekt elindulásakor, így elmondható, hogy a projekt egyik járulékos eredménye ennek a hatalmas képanyagnak a feltárása, a metaadatok elkészítése által. A könyvtáraknak csak 15%-a

nyilatkozott úgy, hogy minden képhez rendelkezik metaadattal, és 16%-uk képanyaga bizonyult részben feltártnak, ahol még további munkákra volt szükség a teljes feltáráshoz.

Az átadandó metaadatok formátumait megnevezve látható, hogy a partnerkönyvtáraknak majdnem a fele, 48%-a kívánta XML-formátumban elküldeni a metaadatait, és szinte ugyanekkora arányban képviselte magát a MARC-formátum is, ha a HUN- és a USMARC-ot összevonjuk, vagyis a könyvtárak majd' felénél volt már meg vagy tervezték a képi dokumentumoknak az integrált rendszerükben való rögzítését.

A tartalmi feltártságot vizsgálva a legtöbben úgy nyilatkoztak, hogy nincsenek tartalmilag feltárva a képeik. 9%-uk a Köztauruszt használja a tartalmi feltáráshoz, 6%-uk az Egyetemes Tizedes Osztályozást alkalmazza. 3%-kal képviselteti magát a Biodiversity Heritage Library által kidolgozott nemzetközi természettudományi feltárási rendszer.

Saját képszolgáltatással a könyvtárak 35%-a rendelkezik csupán, 24-24% nyilatkozott úgy, hogy nem, illetve jelenleg nem, de tervezik a szolgáltatást. Ha e kettőt összeadjuk, látható, hogy a könyvtárak majdnem fele nem szolgáltatja önállóan a képeit, így megállapítható, hogy a képkönyvtár létrejöttével válhatott valóra e képeknek a nyilvános hozzáférhetővé tétele. 14% a beadandó képek egy részét már szolgáltatja, és 3% csak belső hálózaton teszi hozzáférhetővé digitális képeit.

A fájlnevek meghatározása

Digitalizáláskor nagyon fontos egy *egységes fájlnev-konvenció* kialakítása, hogy el tudjunk igazodni a képfájljaink között. Ha nem tesszük ezt meg, akkor nagy tömegű digitalizálás esetén igen nehézkes, idő- és munkaigényes lesz a fájlok közötti eligazodás, az egyes képfájlok megtalálása, beazonosítása a nagy halmazban, vagyis az azonosítást könnyíti meg a valamiféle következetesség a fájlok elnevezésekor. Munkánk során hasznos eszközeink lehetnek a különféle csoportos fájlátnevező eszközök.

Az *informatív fájlnevek* – pl. jelzet és oldalszám a névben – tartalmi információval is szolgálnak, így nem kell a sok esetben igen nagy-

méretű képfájlt megnyitnunk ahhoz, hogy tájékozódni tudjunk annak tartalmáról. A megfelelő fájlnev-konvenció a rendszer, az adatbázis számára is fontos, ennek alapján tudja kezelni, beazonosítani a képfájlokat.

A képkönyvtárba beadandó csomagok esetében is figyelni kell az elnevezésre. Fontos, hogy a képfájl és a metaadat azonos fájlnévvel, azonos mappában szerepeljen, valamint, hogy a név csak kisbetűket, számokat és “_” karaktert tartalmazzon. A rendszer ennek alapján rendezi össze a képfájlokat a hozzájuk tartozó metaadatsorokkal.

A metaadat-szerkezet kialakítása

A metaadat-szerkezet kialakításakor, a tervezés fázisában több magyar és külföldi képadatbázist megvizsgáltunk, metaadat-struktúrájukat kielemeztük, ami segített a döntésben, illetve a Nemzeti Digitális Adattár képekre vonatkozó, Qualified Dublin Core ajánlását is szem előtt tartottuk. Célunk egy egyszerű, felhasználóbarát, bárki számára értelmezhető rendszer kialakítása volt, így a végeredmény nem egy „könyvtári igényesség” metaadatsor lett, hanem a felhasználó szempontjából valóban hasznos és vélhetően keresendő információk rögzítését és megjelenítését igyekeztünk szem előtt tartani.

Az MDK ily módon létrehozott metaadat-struktúrája alapján elkészített XML-ek fogadására lett a rendszer felkészítve. A kidolgozott adatstruktúra alapján DTD készült, amelyet közzétettünk a <http://www.kepkonyvtar.hu/urlop/mdk.dtd> weboldalon. Az előzetes felmérés megmutatta, hogy a könyvtárak nagy részének nincsenek rögzített metaadatai, ezért gyorsan, még tulajdonképpen a tervezés szakaszában készítettünk egy rendszertől független, online űrlapkitöltő programot, amely lehetővé teszi a metaadatok egyszerű rögzítését és MDK XML-ként való mentését.

MARC-rekordok konverziója

Az MDK rendszere nemcsak MDK XML-t, de MARC-rekordokat is képes fogadni, HUN-, illetve USMARC-ot egyaránt. A MARC-rekord konverzióval, vagyis a MARC-mezők MDK adatmezőinek való

megfeleltetésével tud beépülni a rendszerbe. Eredetileg csupán egy HUNMARC- és egy USMARC-megfeleltetést terveztünk, az első betöltések során azonban abba a súlyos problémába ütköztünk, hogy az egyes könyvtárak leírási gyakorlatának eltérősége, sajátosságai miatt lehetetlen volt az adatok megfelelő konverziója egyetlen megfeleltetés segítségével, így végül minden könyvtárnak külön megfeleltetés készült. A konverzió során át nem vitt, de mégis fontosnak ítélt adatokat az MDK felületére adminként belépve, utólagos kiegészítésként rögzíteni lehet.

Témastruktúra, tárgyszavak

A témastruktúra kialakításánál a célunk a logikus felépítés és az egyszerű használhatóság volt. Próbáltunk nyelvtől független, nemzetközileg használt rendszert alkalmazni, ami fontos szempont volt, tekintettel az angol nyelvű kezelőfelület kialakításának tervére. Felmerült az ETO főosztályainak használata, de ez a fajta tudományfelosztás nehézkesnek és bonyolultnak tűnt az egyszerű felhasználók számára.

A partnerkönyvtárak ETO-használata sem szorgalmazta ennek a megoldásnak az alkalmazását, hiszen az előzetes online kérdőíves felmérésünkben mindössze két könyvtár jelezte, hogy ETO-t használt a képek osztályozása során. Vizsgálatunk következő alanya a Library of Congress Subject Headings volt.

Megvizsgálva a rendszert úgy véltük, hogy felépítését tekintve túlságosan „amerikai”, a nemzeti tárgyú tudományterületeket (pl. magyar irodalom, magyar történelem) nehéz lett volna segítségével tükröztetni. Végül – némi átalakítással – az ugyancsak osztályunkon készülő két szolgáltatás, a *MEK* és a *DKA (Digitális Képtárhely)* témastruktúráját vettük alapul, mert ezt kellőképpen logikus felépítésűnek találtuk az egyszerű felhasználók szemszögéből nézve.

A nemzetközileg használt rendszer alkalmazását sem adtuk fel: a kialakított témastruktúrát megfeleltettük Dewey tizedes osztályozása (Dewey Decimal Classification) témaköreinek. A Dewey-számok nyelvtől független értelmezést tesznek lehetővé.

Az egységes tárgyszavazás biztosítása érdekében kértük a *Köztaurusz* használatát, mert úgy találtuk, hogy nincs Magyarországon ennél jobb egységes és elfogadott feltárórendszer. Azonban a könyvtárak a feldolgozó munka során jelezték, hogy sok fontos tárgyszó nem szerepel benne, amelyekre pedig szükség lenne a tárgyi feltáráskor. Így végül engedélyezve lett a saját tárgyszavak használata, amit az MDK rendszere „*Szabad tárgyszó*”-ként jelenít meg, míg a *Köztauruszban* szereplő szavak „*Tárgyszó*”-ként szerepelnek.

Az MDK központi rendszere

A képkönyvtár a JaDoX és a Monguz komponensekből épül fel. A JaDoX önálló elektronikus könyvtár szoftver, amely a digitalizálás különböző fázisaiban nyújt segítséget: az importálásnál, a felvitelnél, a feldolgozásnál, a tárolás és a közzététel során. A képkönyvtári projekt módot adott a JaDoX továbbfejlesztésére.

A Monguz platformfüggetlen keretrendszer, ami távoli információforrások közös felületen való lekérdezésére szolgál. Az adattovábbítás különféle protokollok, szabványok szerinti: Z39.50, OAI-PMH, CCL (Z39.58), SQL, DC, XML. Képes heterogén adattárak közös felületének biztosítására (pl. JaDoX, DSpace, HunTéka, Aleph, OLib, Corvina stb.). Belső adatcsere-formátuma az XML, bővíthető plugin-rendszerrel rendelkezik.

A Magyar Digitális Képkönyvtár rendszerében a képek metaadatainak tárolása JaDoX-ban történik.

A *felhasználói felületen* a következő műveletek elvégzésére nyílik lehetőségünk: könyvtárak listájának megtekintése, böngészés, keresés, képeslapküldés, ajánló küldése, másolatkérés, nyomtatás.

Az *adminisztrációs felületen* a következő műveletek elvégzésére van mód: dokumentumfeltöltés, importok kezelése, dokumentum adatainak módosítása, statisztikák megtekintése, hírek felvétele.

A kivitelezés problémás területei

Országos projekt lévén, a 48 különböző könyvtár együttműködésének szervezése számos érdekes tapasztalatot tartogatott számunkra.

A projekt irányítójaként az OSZK-nak kellett a könyvtárakkal a kapcsolatot tartania. A pályázati nyertesek kihirdetése után a minisztériumtól megkaptuk a partnereknek a pályázati anyagban közölt elérhetőségeit, ez volt a kiindulópont. Sok esetben azonban problémát jelentett, hogy a fenntartó adatait adták meg, amelyekből néha a végrehajtó könyvtár nevét is nehéz volt kinyomozni, nekünk pedig azokkal a kollégákkal kellett a kapcsolatot felvennünk, akik az MDK-val kapcsolatos munkák szervezésével, illetve a beadandó képanyaggal és a metaadatokkal közvetlenül foglalkoznak. A kapcsolattartás eszköze a telefon, az e-mail és egy külön erre a célra létrehozott levelezőlista volt. A fontos információt a Kataliston, illetve a Könyvtári Intézet weboldalán is közzétettük. Minden fontos dokumentumot, instrukciót, segédletet Google Docsban megosztottunk, weboldalként közzétettünk.

A kommunikáció sok esetben akadozott. Nyilvánvalóvá vált, hogy a személyes kapcsolatok, az egyéni megkeresés, érdeklődés hatékonyabbak voltak a körleveleknél, levelezőlistás közzétételeknél. A felmerülő kérdésekből kiderült, hogy nem minden esetben olvasták el a könyvtárak a munkát segítő dokumentumainkat, segédleteinket. Ugyancsak ebből adódott az egyik leggyakoribb probléma a beadott anyagokkal kapcsolatban: a képfájlok és a hozzájuk tartozó metaadatok azonos elnevezését sok esetben figyelmen kívül hagyták partnereink, pedig több helyütt is felhívtuk rá a figyelmet, hogy ezen múlik, hogy a rendszer a képeket a megfelelő metaadatsorokkal párosítsa össze. Gyakran az informatikai ismeretek vagy eszközök elégtelensége, illetve hiánya okozott problémákat.

Beadott képfájlok

Az MDK egyik kiemelten hasznos funkciója az archívum működtetése, melynek révén megvalósul a védett központi tárolás, a könyvtárak eredeti masterképeinek biztonságos megőrzése. Néhány esetben – bár nagy felbontású, minimum 300 dpi-s tömörítetlen állományokat várunk – 72 dpi-s jpg-k érkeztek, vagy azért, mert nem volt a könyvtárnak jobb minőségű verziója, vagy mert féltette „kiadni a kezéből” az ere-

detiket, hiába hangsúlyoztuk, hogy a másolat-rendelésre vonatkozó igényeket minden esetben továbbítjuk az őrzőkönyvtárnak.

A megfelelő minőségű képek biztosítása az őrzőkönyvtárak feladata. Néhány esetben előfordult, hogy a képek vízszintesbe forgatása elmaradt, vagy gyenge minőségű képeket kaptunk. A képeket a felületen meglátva a könyvtárak gondoskodtak a nem megfelelő minőségű fájlok cseréjéről. Konverziós probléma is adódott néhány esetben, a beküldött tiff képfájlok feltöltésekor „fekete” színű szolgáltatási verziók jöttek létre, de ezeket a gondokat a fejlesztők menet közben orvosolni tudták.

Metaadatok

Az XML-ek előállításakor technikai és értelmezéssel kapcsolatos problémák egyaránt jelentkeztek. Az adatkitöltő űrlappal kapcsolatos gondok hátterében többnyire technikai jellegű problémák álltak (pl. a böngésző nem megfelelő beállításai), de az is előfordult, hogy nem olvasták el elég alaposan, vagy nem jól értelmezték a kitöltő program – egyébként igen részletes – súgóját.

A kitöltésben is felbukkantak különbözőségek, az egyes könyvtárak eltérő katalogizálási szemlélete itt is megmutatkozott. A rendszer rugalmasságának köszönhetően a javítás nem jelent problémát: az MDK webfelületén adminként belépve könnyedén módosíthatók – azonos javítandó adat esetében akár egyszerre több rekordban is – a téves vagy hiányzó adatok.

Érdekes és sok könyvtár számára nehezen értelmezhető volt azoknak a több részből álló dokumentumoknak a feldolgozása, amelyek vizuális szempontból értékes képi anyagokból álltak: elég-e egyetlen dokumentumként leírni és lapozható formában megjeleníteni vagy a képeket különálló dokumentumként, egyesével jobb rögzíteni? Ezekben az esetekben a művet megvizsgálva egyedi döntést kell hozni, hogy tartalmaz-e egy-egy képe annyi információt, amennyi önmagában is megállja a helyét, és érdemes-e önállóan kereshetővé tenni. Különálló, egymástól független metszeteket tartalmazó album esetén például egyértelműen ez a helyzet, és az ere-

deti, összefoglaló dokumentum adatait az erre szolgáló adatmezőben kell rögzíteni. A valamilyen tartalmi szempont miatt összefüggő képeket tartalmazó műveket viszont egyetlen, több részből (oldalból) álló dokumentumként vesszük fel, a metaadatsorban pedig az eredeti, teljes művet írjuk le.

A különböző könyvtáraktól kapott MARC-rekordok megfeleltetése szintén arra derített fényt, hogy hiába van szó szabványról, a könyvtárak katalogizálási gyakorlata, a szabvány értelmezése olyannyira eltér egymástól, hogy nem lehetséges egységes mappelést készíteni. Ezért végül minden könyvtár MARC-rekordjaihoz külön megfeleltetést kellett készítenünk, hogy a tartalmat megfelelően tükrözni tudjuk.

Összegzés, eredmények, jövőkép

A Magyar Digitális Képkönyvtár létrejöttével a magyar könyvtári szférának igen értékes, hiánypótló, korszerű szolgáltatása született. Felépült egy olyan országos könyvtári képadatbázis, amely egyetlen közös felületen nyújt hozzáférést az egyes intézmények digitális képanyagához, metakeresőjével pedig más értékes magyar képgyűjteményeket is elér, módot adva a lehető legszélesebb körű tájékozódásra.

A rendszer lehetőséget nyújt az olyan kisebb gyűjteményeknek is a hálózaton való megjelenésre, amelyeknek egyébként – anyagi, tárgyi feltételek híján – nem lenne módjuk saját szolgáltatással megjelenni a világhálón. A központi archívum pedig egyfajta biztonsági másolatként őrzi az értékes digitális képanyagot. A projekt a pályázat lezárulta után is folytatódik: a képkönyvtár nyílt, így más könyvtárak és gyűjtemények is folyamatosan csatlakozhatnak hozzá.

* Elhangzott a Networkshopon, 2009. április 15-én, Szegeden.

A képkönyvtár ünnepélyes átadása alkalmával, június 15-én az Országos Széchényi Könyvtárban Schneider Márta, az Oktatási és Kulturális Minisztérium szakállamtitkára bejelentette, hogy már a folytatás is biztosított: 26 városi könyvtár 18 és fél millió forint ráfordítással adhatja hozzá anyagait a szolgáltatáshoz. (– a szerk.)